

PROF. DR. MUHAN BALI

Ece BALI*

Muhan Bali, 1936 yılında Malatyanın Arapgir ilçesinde dünyaya gelmiştir. Annesi

Nazire Hanım, babası şehrin eşrafından Besim Bey'dir. Babasının ilk eşinden olan dört ablası ve anne - baba bir ağabeyinden sonra ailenin son çocuğudur.

Muhan Bali, babasını çok erken (henüz 11 yaşındayken) kaybetmiştir. Babasının vefatı hayatını çok değiştirmiş, çocuk yaşında hayatın zorlukları ile mücadeleye başlamak zorunda kalmıştır.

Ağabeyi okumak için gittiği İstanbul'da olduğu ve ablalarının hepsi de evli ve kendisinden ayrı oldukları için babasından sonraki Arapgir yıllarında annesi, yaşlı dedesi ve annesinin üvey annesi ile birlikte zor bir dönem yaşamıştır. Bütün zorluk ve yalnızlıklarına rağmen çocukluğunun Arapgir'ine hep özlem ve sevgi duymuştur. Ancak özlem dolu anıların yanında kırgınlık ve yalnızlık dolu hatıralarını da kimseyi fazlaca suçlamadan en yakınları ve sevdikleri ile yeri geldikçe paylaşmıştır. Aile içinde yaşadıklarını hiç unutmamış; bunlardan küçük yaşında gereken dersleri çıkartarak insan doğası ile ilgili ilk düşüncelerini oluşturmuştur.

Ortaokulu bitirdiğinde annesi, kendisi ve küçük oğlu için bir tercih yapmış ve hem oğlunun daha iyi bir eğitim almasını sağlamak hem de kendilerine yeni bir hayat kurmak üzere Arapgir'den ayrılarak büyük oğlunun ve erkek kardeşinin yaşadığı İstanbul'a göç etmiştir. Gerçekten Muhan Bali'nin eğitim hayatında İstanbul'a gelmek çok önemli değişikliklere yol açmış ve sonraki hayatını şekillendiren ilk adımlar Behçet Necatigil'in edebiyat öğretmeni olduğu Kabataş Erkek Lisesinde başlayan eğitimi ile atılmıştır.

Anadolu'nun kısıtlı imkânları ile almış olduğu eğitim sonrasında o yılların

* Avukat, Prof. Dr. Muhan Bali'nin Kızı.

Kabataş Erkek Lisesi kendisini epeyce zorlamış, fakat azmini, sabrını ve dayanma gücünü ilk orada göstererek, çocukluğundan beri kullandığı Arapgir ağzını dahi değiştirerek, başarı ile liseyi bitirmiştir.

Bali, yüksek öğrenimine İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne başlamıştır. Üniversite yılları, hem bulunduğu akademik ortam hem de edindiği sosyal çevre açısından oldukça verimli ve mutlu yıllardır. Ömür boyu sürdürdüğü arkadaşlık ve/veya dostluk ilişkilerinin pek çoğunu bu yıllarda kurmuştur.

Üniversiteyi bitirdikten sonra 1962 yılında, hep sevgi ve saygı ile andığı başta Ahmet Caferoğlu ve diğer hocalarının teşvi ve telkini ile biraz da aile içi sıkışmalara çözüm üretmek amacıyla annesini de yanına alarak Erzurum gitmiş ve Atatürk Üniversitesinde Halk Edebiyatı asistanı olarak çalışma hayatına başlamıştır. O yıllar Üniversitenin kuruluş yıllarıdır ve çok ciddi mahrumiyet ve zorluklar yaşanmaktadır. Bütün zorluklara rağmen özveri ile ve ilkelerinden de taviz vermeden işine dört elle sarılmış; üniversitenin kuruluş harcına çok ciddi katkılarda bulunmuştur.

1965 yılının Şubat ayında büyükbabasının kız kardeşinin torunu olan Keriman Hanım'la evlenmiş ve eşini de Erzurum'a getirmiştir. Temmuz 1966'da tek çocuğu Ece dünyaya gelmiştir. Çok çocuğu olmasını hep arzu etmesine rağmen hayat buna imkân vermemiştir.

1967 yılında "*Erçişli Emrah ve Selvi Han Hikayesi Varyantları Tespiti ve Halk Hikayeciliği Bakımından Önemi*" adlı çalışması ile Doktor olmuştur. Aynı yıllarda üzerinde çok emek vererek, Hocası Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve arkadaşı Mehmet Akalın'ın katkıları ile çalıştığı, Halk Edebiyatının önemli eserlerinden olan "*Köroğlu Destanı*" yazılmış ve 1973 yılında basılmıştır. 1971 yılında Amerika'da Prof. Dr. İlhan Başgöz'ün yanında çalışmalarına devam etmiş ve 1976 yılında Doçent olmuştur. Doçentlik unvanını alma sürecinde karşılaştığı, zorluklara, engellemelere ve haksızlıklara rağmen azmi, inanç ve inadı ile doğru bildiğinden şaşmadan, akademik ve siyasi açıdan hiç kimseye boyun eğmeden çalışma hayatını sürdürmüş ve bundan hep gurur duymuştur.

1981 yılında Fransa'da çok sevgi ve saygı duyduğu hocası Prof. Dr. Pertev Naili Boratav ile çalışmış ve doçentlik sürecinden çok daha fazla mücadele ile 1983 yılında Profesör olmuştur.

Tüm meslek hayatı boyunca kadın-erkek birkaç kişinin maddi ve manevi zararlara yol açan engelleme ve düşmanlıkları ile karşılaştığını yakınları ve dostları ile paylaşmış ve yaşadığı haksızlık ve sıkıntıları anlatmıştır. Özellikle hayatında büyük önem taşıyan Prof. Dr. Mehmet Kaplan hocası ile yaşadığı gerilimi tırmandıranları ve onların hocasının üzerinde çok etkili olan çabalarını hiç affetmemiş ancak her şeyi Yüce Mevlâ'nın takdirine bırakmanın en doğrusu olacağını ifade etmiştir.

1984-85 yılları arasında Fen Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı; 1985-86 yıllarında Erzincan Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü yapmış ve uzun yıllar Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Bali, 1981 sonrası 7 yıl Eskişehir Anadolu Üniversitesinde misafir öğretim üyeliği yapmıştır. Eskişehir’de çalıştığı ortam ve arkadaşları ile uyumlu ve mutlu bir dönem geçirmiş ve kendilerinden hep sevgi ve saygıyla bahsetmiştir. Aynı şekilde orada çok sevilmiş ve pek çok kereler kalıcı olması için davet edilmesine rağmen bazı nedenlerle bu dileğini gerçekleştirilememiştir. Kısa bir dönem, (akademi statüsünde olduğu yıllarda) Marmara Üniversitesinde misafir hocalık yapmıştır. 1998 yılında KKTC Lefke Avrupa Üniversitesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurmuş aynı üniversitede Dekanlık ve Rektör vekilliği yapmıştır. 1999-2000 yıllarında ise KKTC Girne Amerikan Üniversitesinde çalışmıştır.

2003 yılında Erzurum Atatürk Üniversitesinden 41 yıllık çalışma hayatının sonunda yaş sınırından emekli olmuş; “vefasızlık örneği” olarak dile getirdiği bir şekilde fakültesinden ayrılmıştır. Aynı yıl öğrencisi Prof. Dr. İskender Pala’nın daveti ile İstanbul Kültür Üniversitesinde çalışma hayatına devam etmiştir. Mutlu ve verimli bir çalışma hayatı içinde olduğu bir dönemde çok talihsiz bir şekilde akciğer kanserine yakalanarak hastalık mücadelesine başlamıştır. Hastalığı boyunca iyileşerek işine geri dönmek en büyük arzusu olmuş, ameliyatlar dışında gördüğü radyoterapi ve kemoterapiler bile işe gitme isteğine engel olamamıştır. Buna karşılık İstanbul Kültür Üniversitesi tüm takdirleri aşan bir şekilde maddi ve manevi anlamda hep yanında olmuş, tüm çalışma arkadaşları desteklerini hep sürdürmüşlerdir. Ancak 3 Aralık 2008 günü saat 10 sularında bütün ömrü boyunca sürdürdüğü mücadeleyi bırakarak aramızdan ayrılmıştır.

Babamın yaşamında (kendi ifadesi ile) altı kişinin önemli yeri ve etkisi vardır: Fethi Gemuhluoğlu, Cemil Meriç, Mehmet Kaplan, Cahit Tanyol, İlhan Başgöz ve Pertev Naili Boratav.

“Ercişli Emrah ve Selvi Han Hikayesi Varyantları, Tespiti ve Halk Hikayeciliği Bakımından Önemi”, “Koroğlu Destanı”, “Latif Şah Hikayesinin İki Varyantı ve Bilinmeyen Bir Halk Hikayecisi”, “Anadolu’da Halk Meslek ve Sanatları: Çobanlık”, “Halk Edebiyatında Nesir”, “Ağıtlar”, “Halk Edebiyatına Giriş Derleme Metodları” isimli eserleri yanında, 100’ün üzerinde makalesi ve kendisi tarafından İstanbul Kültür Üniversitesine bağışlanmış ve üzerinde çalışılmaya başlanmış 1000’e yakın bandın bulunduğu bir arşivi vardır.